

Cessió i organització del fons documental de l'Obreria de Santa Cristina

Joaquim Daban i Massana - Fèlix Rabassa i Martí
SAMLML

Orígens de l'Obreria

Tot i que no tenim cap document que ens indiqui amb precisió quins foren els orígens de l'Obreria de Santa Cristina, els podríem situar al s. XIV, ja que apareixen les primeres referències en documents dels anys 1354 i 1376¹. Posteriorment, als s. XV i XVI², hi ha altres documents que donen notícies vinculades a l'Obreria: compres, visites pastorals, butlla papal...; però, sens dubte, un dels testimonis documentals més interessants és la consuetud de l'any 1592 que va redactar el rector de Lloret, Jaume Felip Gibert³. En aquesta compilació de costums i tradicions, el

Una part de la documentació del fons de l'Obreria de Santa Cristina.

Procedència: SAMLML (M. Assumpció Comas)

rector apunta que l'Obreria era administrada per dos obrers i que quatre donzelles, dites obreres del ciri, havien de tenir cura del manteniment i l'ornamentació de la capella. Tot i que l'Obreria actuava amb certa independència, cal tenir present que el rector revisava anualment els comptes i que determinades qüestions estaven supeditades a les decisions dels jurats o del consell de la universitat⁴. Al principi, la Universitat elegia dos obrers (un de jove i un de vell) que havien de ser, preferentment, homes vinculats a la mar. Més tard, els obrers foren escollits pel consell de la vila i, posteriorment, es triaren per insaculació o a *sort de rodolí*⁵. Durant aquella època els càrrecs es renovaven anualment. A partir de l'any 1720, segons consta a la consuetud del rector Rovirola i Ros, es triaven quatre obrers (dos de casats i dos de fadrins) que havien de ser, habitualment, mariners o pescadors⁶. Pel que fa a les obreres, a la mateixa consuetud del rector Rovirola s'especifica que *solen ser fadrinas* i que havien d'encarregar-se de la cura i conservació de la imatge de Santa Cristina⁷. A principis del s. XX, l'Obreria va decidir constituir-se en entitat amb personalitat jurídica i passà a denominar-se *Asociación de administradores y obreros de la capilla y bienes de Santa Cristina*⁸. Des de llavors, seguint les pautes que marca la legislació, l'Obreria està regulada per uns estatuts que s'han anat actualitzant amb el pas dels anys.

Evolució del fons i relació de les diverses intervencions

La major part de la documentació del fons de l'Obreria correspon al s. XX i està centrada bàsicament en la sèrie de correspondència i en la de comptabilitat. Malauradament, doncs, tot i tractar-se d'una institució amb més de 650 anys d'existència, no s'ha conservat una gran quantitat de documentació històrica; i la que s'ha preservat es refereix, principalment, a qüestions econòmiques, religioses i de control i gestió del patrimoni. Sens dubte, aquestes pèrdues documentals es produïren per molts motius; però podríem destacar-ne dos de molt importants. En primer lloc, que l'Obreria va haver d'afrontar èpoques força complexes i delicades (conflictes bèl·lics, desamortitzacions, reformes i obres a la capella, plets, deixadesa...) que, sens dubte, van acabar per afectar la conservació de tot el fons documental. Segonament, que els antics obrers encarregats de l'administració del patrimoni conservaven als seus

- 1 PALAUDELMÀS I CASALS, Salvador. Santa Cristina de Vallarnau. *Lloret de Mar. Obreria de Santa Cristina*. Lloret de Mar, 2013. p.22.
- 2 Els noms dels candidats s'anotaven en diferents papers. De cada paper se'n feia un rodolí. S'introduïen els rodolins a dins d'un saquet (insaculat) i un infant de menys de set anys havia de treure'n dos rodolins, en què figurava el nom dels nous representants.
- 3 Arxiu Diocesà de Girona. Parròquia de Lloret de Mar. *Consuetud i calendari del rector Josep Rovirola i Ros. 1720. Consuetud y calendari propi de la iglesia parrochial de St. Romà de la vila de Lloret, bisbat de Gerona, segons lo present estat del corrent any Mil set cents y vint, y de molt temps a esta part observat y de altre manera extret de diferents consuetas velles que vuy se troban en lo Arxiu de la Rectoria y la més moderna feta en lo any 1630 per Joan Llorens en S.T.D. Rector de dita Iglesia y fou per lo spay de alguns 36, y ara renovat y posat en deguda forma, per mi Josep Rovirola y Ros, pre. Y Rector de dita Iglesia, y ab lo spay de 20 anys obtinch la dita Rectoria tinch bastanta experiència de las consuetas, carrech y obligacions que se han de fer en dita Igl., la qual consuetud per major claradat dividiré en quatre tractats.*
- 4 DOMÈNECH I MONER, J.; JUAN I NEBOT, M. A. *El Ball de Plaça i l'Obreria de Santa Cristina de Lloret de Mar*. Obreria de Santa Cristina. Lloret de Mar, 2006. p. 30.
- 5 SAMLML – Fons de l'Obreria de Santa Cristina. *Estatuts de la Asociación de obreros y administradores de la capilla y bienes de Santa Cristina*. 1904. (CID: 402.000.111_086.378.020).

- 1 DOMÈNECH MONER, Joan. "Document de 1354 sobre l'ermita de Santa Cristina" dins *Butlletí Informatiu de l'Obreria de Santa Cristina*. Lloret de Mar, 2001; DOMÈNECH MONER, Joan. "Document de 1354 sobre l'ermita de Santa Cristina" dins *Butlletí Informatiu de l'Obreria de Santa Cristina*. Lloret de Mar, 2002; PONS I GURI, Josep M. *El llibre de Santa Cristina de Lloret*. Obreria de Santa Cristina. Barcelona, 1977. p. 13-15.
- 2 DOMÈNECH MONER, Joan. "Noves aportacions a la història de Santa Cristina" dins *Butlletí Informatiu de l'Obreria de Santa Cristina*. Lloret de Mar, 2003.
- 3 Tal com apunta PONS I GURI, Josep M. op.cit, p. 35, aquesta consuetud es va perdre l'any 1936; però es conserva una transcripció manuscrita feta per Emili Martínez Passapera als anys trenta. Es pot consultar a SAMLML –fons família Martínez-Planas–. Trasllet de la consuetud de Mn. Jaume Felip Gibert (CID: 510.000.320_066.159.002).

domicilis particulars bona part de la documentació de l'Obreria; i llavors, quan acabaven el seu mandat, la traspassaven al nou paborde o obrer. Evidentment, aquesta pràctica degué comportar la desaparició de bona part del fons documental a causa de les pèrdues, oblit, accidents i negligències que es devien donar durant el trasllat de la documentació. A finals del s. XIX o principis del s. XX, els obrers es degueren conscienciar de la necessitat que tenien d'organitzar i controlar l'arxiu de l'Obreria; i degué ser per això que van habilitar la sagristia de l'ermita per a conservar tota la documentació que es generava. Durant la segona meitat del segle XX, Joan Domènech i Moner va fer diverses actuacions per tal d'estructurar i referenciar adequadament la documentació de l'Obreria. Més recentment, l'any 1995, Montserrat Sala i Vila va estudiar, organitzar i inventariar la documentació que custodiava l'Obreria⁹. L'any 2013 Salvador Palaudelmàs, obrer major, va afrontar una nova organització i descripció del fons (amb digitalitzacions ben acurades), procurant conservar les línies mestres que marcava l'estudi de Montserrat Sala, i seguint les orientacions i recomanacions del cap del SAMLM, Joaquim Daban i Massana. Aquest treball de classificació i inventari fet per Palaudelmàs es va utilitzar com a annex al document de cessió del fons de l'Obreria, que es va fer el dia 8 d'abril del 2016.

A partir de l'ingrés del fons documental, aquest SAMLM ha procurat conservar i respectar al màxim els criteris d'organització establerts en les darreres intervencions arxivístiques; adaptant-los al sistema d'organització i funcionament d'aquest arxiu. Per a la descripció del fons s'ha creat un registre informàtic que estructura els camps segons les àrees establertes a la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC): identificació, localització, contingut, continent... I la descripció s'ha fet per unitat documental (simple o composta, segons fos convenient). La major part de la documentació està digitalitzada (tant el suport paper com les plaques de vidre o les pel·lícules...), i la documentació original es conserva en capsos, carpetes o camises adequades, i en dipòsits climatitzats que ens asseguruen una temperatura i una humitat estables.

Contingut del fons

Les tipologies documentals d'aquest fons són molt diverses: llibre de l'administració, llibre de l'obra, comptabilitat, estatuts, llibre d'actes, llibre de socis, memòries, correspondència, documentació notarial, projectes arquitectònics, documentació eclesiàstica, goigs, programes de Festa Major, pel·lícules... No obstant això, caldria destacar-ne els següents documents:

- El pergamí del 1422, en què es recull la primera compra de terrenys a favor de l'ermita de Santa Cristina, i el pergamí del 1630, en què els obrers Campderà i Marcó compren un censal mort a Bernat Cabanyes, per valor de 12 lliures, que procedien de caritats fetes a favor de la capella.
- El *Llibre de la Administració, o Confraria de Sta. Christina... Fet i comensat en lo any de 1720*. Aquest llibre té anotacions

fins a l'any 1913 i, a banda de deixar constància dels inventaris periòdics de la capella (concentrant-se en les robes, paraments, objectes litúrgics...), també recull notícies i esdeveniments interessants que permeten conèixer la vida econòmica de la capella. Recull, doncs, quasi 200 anys d'informació sobre l'ermita.

- El *Llibre d'entrades i aixidas de Santa Christina. Comensant lo dia 15 de Janer del 1763*, en què es controlen les despeses per a les obres de remodelació i ampliació de la capella. Tot i que la major part de les obres s'acabaren l'any 1772, el llibre no es va tancar i va continuar recollint dades que pretenien controlar les despeses i els comptes generals de l'Obreria.
- El document de l'any 1782 d'autenticació de la relíquia del crani de Santa Cristina, atorgat per Orazio Mattei, arquebisbe romà titular de l'arquebisbat de Colossos.
- Les dues indulgències plenàries elaborades en paper vitel·la i concedides pel Papa Climent XIII l'any 1767.

A banda d'aquesta documentació específica, també cal esmentar diverses sèries documentals que conserven una informació transcendental per entendre els darrers 150 anys de l'Obreria: els estatuts de l'entitat; els llibres d'actes (que abracen un període que va del 1904 fins al 2000); els llibres de comptes de 1933 a 1995; la sèrie de censals, de títols de propietat, de litigis, els programes de festa de Santa Cristina (des del 1944)...

Pel que fa a les imatges, el fons compta amb 51 fotografies (45 plaques de vidre i 6 cel·luloses); totes vinculades a l'Obreria de Santa Cristina. Una bona part de les imatges mostra el que hi havia al mini-museu naval de Santa Cristina: quadres, plànols, maquetes, estris de navegació, llibres d'instrucció naval...; i les altres fotografies mostren l'ermita, l'aplec de Santa Cristina i diverses escenes del Ball de Plaça. Totes aquestes fotografies foren fetes per Emili Martínez Passapera i van ser donades per la família Martínez Planas a l'Obreria. L'entitat les va dipositar al SAMLM l'any 2008 per tal d'assegurar-ne l'adequada conservació.

Pel que fa a les filmacions, han ingressat dues pel·lícules diferents. La primera es tracta d'una filmació feta els anys 1914 i 1915 per la productora francesa Gaumont. Aquesta pel·lícula es conserva actualment en tres formats diferents:

El *Llibre de Entradas y Aixidas de Santa Christina, comensant lo dia 15 de Janer del 1763 (1763-1824)* de l'Obreria de Santa Cristina.

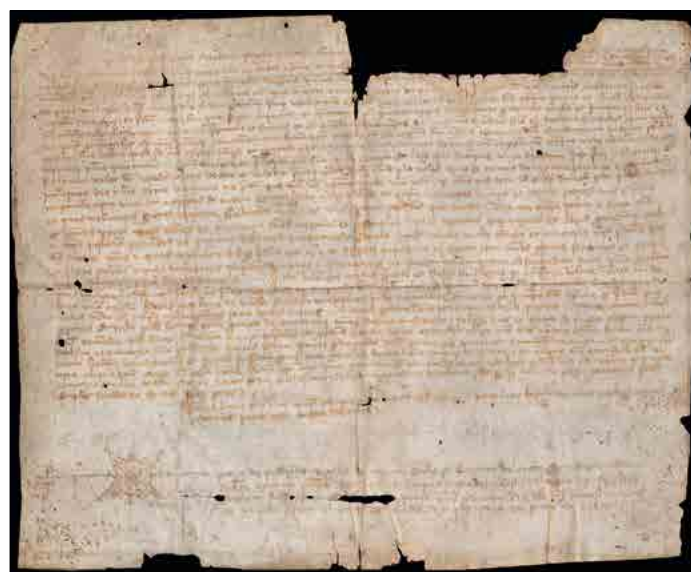
Procedència: SAMLM (M. Assumpció Comas)

⁹ SALA I VILA, Montserrat. *Les associacions religioses de laics: l'Obreria de Santa Cristina i les confraries de Sant Pere i Sant Elm. Estudi i tractament del seus fons documentals*. Tesi inèdita de màster d'arxivística. 1995. Aquest treball fou dirigit pel cap del SAMLM, Joaquim Daban i Massana, i es pot consultar a SAMLM - Biblioteca auxiliar (CID 100.000.D245.140_052.030.002).

l'original en nitrat (que en ser material inflamable es va dipositar a la Filmoteca de Catalunya) i dues còpies de 16 i 35 mm. En el film es reproduïx la festa de Santa Cristina de l'any 1914 (quan s'inaugurà la reforma interior de l'església parroquial de Sant Romà) i un petit reportatge dels temporals de Lloret de l'any 1915. La segona filmació, que data del 1967, es tracta d'una bobina de 8 mm que recull la processó de Santa Cristina i que fou enregistrada pel ciutadà francès André Toussaint.

El quadre de classificació

El fons de l'Obreria de Santa Cristina s'ha organitzat a partir d'un quadre de classificació únic (que inclou la documentació històrica i l'administrativa) en què es recullen i s'estructuren les grans funcions que desenvolupen les entitats i associacions: el control de l'organització interna (els estatuts, els socis, els òrgans de govern...); la gestió del patrimoni moble i immoble; l'administració dels comptes; la gestió de les activitats que du a terme l'entitat; i les anomenades "col·leccions factícies" (en què s'inclou documentació que no ha generat l'Obreria, però que es conserva pel seu interès o per la vinculació que pot tenir amb l'entitat: pel·lícules, fotografies, biblioteca, dibuixos, articles...).

Pergamí de venda d'un terreny de Pere Carreras "a Déu i a Santa Cristina" (1422).

Procedència: SAMLML - Fons: Obreria de Santa Cristina.

Des d'aquest SAMLML custodiarem i preservarem aquest fons documental de la millor manera possible, gestionarem i atendrem les consultes dels investigadors, i procurarem fer una bona difusió del seu contingut. A través d'aquestes pàgines, doncs, aprofitem per agrair el gest i la generositat de l'Obreria de Santa Cristina.

Per a més informació sobre aquest fons, en podeu consultar la descripció i inventari en aquest enllaç al nostre web: <http://www.lloret.cat/seccions/arxiu-municipal/fitxers/fons-pdf/400-nodac-fons-religiosos/402-fusionat20170209.pdf>. ■

402.000. OBRERIA DE SANTA CRISTINA
100. ENTITAT
110. REGLAMENTS I SOCIS
111. Estatuts
120. ÒRGANS DE GOVERN
121. Llibres d'actes
122. Memòries
130. DOCUMENTACIÓ ECLESIASTICA
131. Relíquies
132. Indulgències
133. Correspondència
200. PATRIMONI
210. BÉNS MOBLES
211. Adquisicions, cessions i donacions
220. BÉNS IMMOBLES
221. Títols de propietat
222. Arrendaments
223. Construcció i manteniment d'immobles
224. Utilització de béns immobles
225. Plànols
226. Projectes
300. GESTIÓ
310. GESTIÓ DEL PATRIMONI
311. Llibre de l'Obra
312. Llibres de comptes
313. Censals, capbreus i testaments
314. Comptes, rebuts i factures
315. Litigis i contenciosos
400. ACTES TRADICIONALS I CULTURALS
410. FESTA DE SANTA CRISTINA
411. Organització
412. Butlletins i programes
420. FESTA DELS PERDONS
421. Organització
422. Programes
430. ACTIVITATS I INICIATIVES CULTURALS
431. Ajuts socials i beques
500. COL·LECCIONS FACTÍCIES
510. AUDIOVISUALS
520. BIBLIOTECA AUXILIAR
521. Escrits i articles manuscrits
522. Publicacions i revistes
530. CARTOGRAFIA I MATERIAL GRÀFIC
531. Goigs
540. IMATGES
600. DOCUMENTACIÓ DE FONTS EXTERNS
610. HERMENEGILDO DE URRÉJOLA